

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE TÄISKOGU 580. ISTUNGJÄRK, 12.7.2023–
13.7.2023

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb meetmeid, millega vähendada elektroonilise side gigabitivõrkude kasutuselevõtu kulusid, ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2014/61/EL (gigabititaristu määrus)“

(COM(2023) 94 final – 2023/0046 (COD))

(2023/C 349/18)

Raportöör: **Maurizio MENSI**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Liidu Nõukogu, 3.4.2023 Euroopa Parlament, 29.3.2023
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 114 ja 304
Vastutav sektsioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	26.6.2023
Vastuvõtmine täiskogus	12.7.2023
Täiskogu istungjärk nr	580
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	173/1/1

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunneb heameelt Euroopa Komisjoni ettepaneku üle võtta vastu gigabititaristu määrus ning kiidab heaks selle eesmärgid ja sisu.

1.2. Komitee rõhutab, kuivõrd oluline on gigabititaristu määramises sätestatud eesmärkide saavutamiseks see, et oleksid olemas kiired, tõhusad ja lihtsustatud menetlused ning asjakohased tingimused ja hinnad, mida saaks kõikjal Euroopa Liidus järjepidevalt kohaldada. Komisjoni täpsed suunised oleksid sellega seoses eriti kasulikud.

1.3. Komitee tunnistab, et olemasoleva taristu ühine kasutamine on ELi 2030. aasta digikümneni eesmärkide saavutamiseks äärmiselt tähtis, ning rõhutab samuti, kui oluline on tagada võrkude turvalisus ja töökindlus ning nende kaitse. ELi ühenduvuse eesmärkide saavutamiseks on vaja terviklikku strateegiat, mis ühendab uusimad tehnoloogiad vastupidavate, autonoomsete ja turvaliste tarneahelatega. Selleks peaks gigabititaristu määrus julgustama võrguteenuse osutajaid valima tehnoloogilisi komponente, mis tagavad digiturvalisuse kõrge taseme ning vähendavad ja käsitlevad asjakohaselt võrgukatkestuste riski.

1.4. Komitee peab oluliseks, et liikmesriikidel oleks võimalik säilitada või kehtestada ELi õigusega kooskõlas olevaid meetmeid, mis on gigabititaristu määruuses sätestatud miinimumnõuetest rangemad, nagu on selgelt märgitud määruuse põhjenduses 11.

1.5. Komitee leiab, et väga suure läbilaskevõimega võrkude ja gigabitiühenduvuse kasutuselevõtt on arengu ja sotsiaal-majandusliku ühtekuuluvuse jaoks ülioluline. See on elementaarne tegur VKEde, kutseteenuste ja digitaalsete töökohtade võrdse majandusliku arengu seisukohalt ning elektrooniliste teenuste pakkumisel äärealadel.

1.6. Komitee leiab, et füüsilise taristu kohta miinimumteavet andvad ühtsed teabepunktid, mida avaliku taristu omanikud peavad pakkuma, tuleks integreerida ja siduda teiste andmebaasidega, mis on riiklikul tasandil juba kättesaadavad, et vältida dubleerimist ja hoida kokku kulusid.

1.7. Komitee leiab, et litsentsimisprotsessi ühtlustamine ja digiteerimine on Euroopa konkurentsivõrgustike kasutuselevõtu oluline element. Kuid trasside rajamise õiguse vaikumisi heakskiitmise kohustuslikuks muutmine ei pruugi olla kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ja võib kahjustada õigust omandile, nagu on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklites 17 ja 47.

1.8. Komitee leiab, et taristu kiire ehitamine, ehitustööde koordineerimine, sünergia loomine eri võrguoperaatorite vahel ja olemasoleva füüsilise taristu ühine kasutamine aitab investeringutelt kokku hoida. Sel viisil saab vähendada keskkonnakoormust, vältides täiendavaid ehitustöid, ja aidata seega kaasa keskkonnanäesmärkide saavutamisele.

1.9. Komitee leiab, et ettepanekus tuleks täpsustada kontrollitavad meetmed ja tegevused, mis tagavad väga suure läbilaskevõimega võrkude tasakaalustatud arengu ja neile võrdse juurdepääsu. Eesmärk on vältida löhe suurenemist erineva arengukiiruse ja suutlikkusega riikide ja piirkondade vahel kooskõlas digiõiguste ja -põhimõtete deklaratsiooniga. ELis tuleb juurdepääs kvaliteetsele ühenduvusele ning internetiühendusele tagada kõigile, sealhulgas neile, kelle sissetulek on väike.

2. Arvamuse taust

2.1. Väga suure läbilaskevõimega võrkude, sealhulgas valguskaabli ja 5G-võrkude kasutuselevõtt on kogu ELi strateegiline prioriteet osana jõupingutustest saavutada 2030. aastaks ELi strateegilised ja digieesmärgid. Juurdepääs väga suure läbilaskevõimega võrkudele on väga oluline paljude uuenduslike rakenduste jaoks, mis võivad teisendada ja aidata muuta tulevikukindlaks paljusid ELi majandussektoreid, nagu kaubandus, autotööstus, tootmine, tervishoid, transport, põllumajandus ja kommunaalteenused.

2.2. Takistuste kõrvaldamiseks ja väga suure läbilaskevõimega võrkude kasutuselevõtu hoogustamiseks käivitatud algatustest võttis Euroopa Komisjon 2014. aastal vastu lairibaühenduse kulude vähendamise direktiivi⁽¹⁾. Sellega sooviti hõlbustada ja stimuleerida võrkude kasutuselevõttu, vähendades kasutuselevõtukulusid ELi tasandil ühtlustatud meetmete abil. Kaheksa aastat pärast kõnealuse direktiivi jõustumist ei ole selle eesmäärke veel kaugeltki saavutatud. Lairibaühenduse kulude vähendamise direktiivi läbivaatamise vajadust kajastati hästi komisjoni 2018. aasta aruandes kõnealuse direktiivi rakendamise kohta ning peamiste sidusrühmade panuses direktiivi käsitlevasse avalikku konsultatsiooni, mille komisjon algatas 2020. aasta detsembris. Konsultatsioonist selgus, et ainult 20 % vastanutest leidis, et lairibaühenduse kulude vähendamise direktiiv on tõhus vahend kiire elektroonilise side võrkude kasutuselevõtu hõlbustamiseks väiksemate kuludega, ning ainult 11 % leidis, et direktiiv vähendas lubade andmise seotud aega ja kulusid.

2.3. Lairibaühenduse kulude vähendamise direktiiv on vaid osaliselt saavutanud oma eesmärgi suurendada lairibaühendust. Kuigi digitaalrajanduse ja -ühiskonna indeksi kohaselt on nende kodumajapidamiste osakaal, kelle internetiühenduse kiirus on 30 Mbit/s, suurenenud 58,1 %-lt 2013. aastal 90 %-ni 2022. aastal, on liikmesriikides direktiivi rakendatud ebaühtlaselt ja mõnikord ka erinevalt tõlgendatud.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv 2014/61/EL kiire elektroonilise side võrkude kasutuselevõtukulude vähendamise meetmete kohta (ELT L 155, 23.5.2014, lk 1).

2.4. Mõistes lairibaühenduse kulude vähendamise direktiivi tõhususe parandamise vajadust, algatas komisjon läbivaatamisprotsessi ja tegi ettepaneku võtta vastu gigabititaristu määrus. Gigabititaristu määruse eesmärk on kõrvaldada lairibaühenduse kulude vähendamise direktiivi puudused ning aidata kaasa väga suure läbilaskevõimega võrkude kulutõhusale ja õigeaegsele kasutuselevõtule, et tagada ELi eesmärkide ja digieesmärkide täitmine 2030. aastaks.

2.5. Ettepanek põhineb 2020. aasta septembris vastu võetud soovitusel ühenduvuse meetmepaketi kohta, et reageerida COVID-19 pandeemiast tingitud üha suurematele ühenduvusvajadustele, eesmärgiga vähendada gigabitivõrkude rajamiskulusid ja tagada 5G raadiospektri kiire kasutuselevõtt. Selleks määrasid liikmesriigid 2021. aasta märtsis kindlaks 39 parimat tava (millest 22 käivad rajamiskulude vähendamise kohta), mis tuleb lisada ühenduvuse meetmepaketti.

2.6. Komisjoni sõnul oli gigabititaristu määruse eesmärk parandada ühenduvust ELis, soodustada innovatsiooni ja stimuleerida investeringuid. Gigabitivõrkude kasutatava füüsilise taristu kasutuselevõttu saab kiirendada, kui võrguoperaatorid koordineeriks omavahel paremini ehitustöid, mis moodustavad kuni 70 % võrgu kasutuselevõtukuludest. Lisaks on määruse eesmärk lihtsustada haldusmenetlusi uute võrkude kasutuselevõtuks. Selleks on kavas parandada juurdepääsu füüsilisele taristule ja kavandatud ehitustööde läbipaistvust. Samuti soovitakse tagada selgemad tingimused füüsilisele taristule (sh hoonesisesele taristule) juurdepääsu kohta, kiirendades ja digitaliseerides lubade andmise menetlusi, et taotlustele vastataks 15 päeva jooksul ja need loetaks vaikimisi heakskiidetuks nelja kuu jooksul pärast kättesaamisest.

3. Üldised märkused

3.1. Komitee väljendab heameelt komisjoni eesmärgi üle kohandada lairibaühenduse kulude vähendamise direktiivi hiljutise ja praeguse tehnoloogilise, turu- ja regulatiivse arenguga ning edendada kestlikumate võrkude tõhusamat ja kiiremat kasutuselevõttu. Selleks tagatakse kooskõla Euroopa elektroonilise side seadustikuga⁽²⁾ ning aidatakse kaasa info- ja kommunikatsioonitehnoloogia sektori keskkonnahoidlikumaks muutmisele osana Euroopa rohelisest kokkuleppest.

3.2. Komitee hindab otsust kasutada õigusaktina määrust, mitte direktiivi, kuna viimasega kaasneb viivituste ja vastuolude oht riiklikes ülevõtmisprotsessides. Määrus tagab liikmesriikide õigusaktide ühtsuse ja piirab nende killustatust, mis on väga oluline komisjoni ambitsioonikate ühenduvuse eesmärkide saavutamiseks 2030. aastaks. Direktiivi saaks tõenäoliselt kohaldada alles pärast tähtaega ja seega ei täidaks see komisjoni eesmärki luua kiiresti soodne õigusraamistik. Viivitused loa saamise protsessi lihtsustamisel enne kasutuselevõttu võivad ohustada ka digitaalse ühtse turu arengut. Viimased arengusuunad digisektoris võivad viia siseturu integratsiooni uuele tasemele koos piiriülesest tegutsevate osalejate esilekerkimisega, mis stimuleerib investeringuid.

3.3. Lairibaühenduse kulude vähendamise direktiivi vähene ja ebajärjekindel kasutamine ning suuniste puudumine on põhjustanud riikide õigusaktide killustatuse ja regulatiivse ebakindluse. See omakorda on takistanud piiriülest investeerimist ja tegutsemist ning tekitanud takistusi ettevõtjatele, kes soovivad saavutada mastaabisäästu ELi tasandil ja saada seeläbi kasu ELi siseturust. Seetõttu on vaja suuremat ühtlustamist, et toetada piiriülese tegevuse arengut selles sektoris ja vältida kahekiiruselist Euroopat.

3.4. Ettepanekus sisalduvate meetmete peamised eesmärgid on järgmised: parandada sektoritevahelist koordineerimist; lihtsustada ja kiirendada lubade andmise menetlusi; muuta olemasolevat taristut ja kavandatud ehitustöid käsitlevale teabele juurdepääsu ning loataotluste esitamise menetlus täielikult digitaalseks; lihtsustada operaatorite jaoks avaliku taristu taaskasutamist ja võrgutaristu kasutuselevõttu; valmistuda innovatsiooniks, et kõik uued hooned ja oluliselt rekonstrueeritavad hooned oleksid varustatud valguskaabli ja valguskaablivalmidusega taristuga; aidata kaasa kestlikkusele, vähendades elektroonilise side võrkude keskkonnamõju, edendades taristu jagamist ja tõhusamate tehnoloogiate kasutuselevõttu, olemasoleva taristu taaskasutamist ja ehitustööde paremat koordineerimist.

3.5. Operaatoritel on võimalik digitaalselt esitada loataotlusi ja pääseda ligi kogu vajalikule teabele olemasoleva taristu ja kavandatud ehitustööde kohta. EL usub, et see võimaldab operaatoritel võrke väiksemate kuludega kasutusele võtta. Mõjuhinnangu kohaselt tähendab see 4,5 miljardi euro suurust kokkuhoidu ja avaliku sektori toetuste vähenemist 2,4 miljardi euro võrra.

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/1972, millega kehtestatakse Euroopa elektroonilise side seadustik (ELT L 321, 17.12.2018, lk 36).

3.6. Lairibühenduse kulude vähendamise direktiiviga võrreldes on laiendatud ka ettepanekus sisalduvaid mõisteid. Ettepanekut kohaldatakse juurdepääsu võimaldavate võrguoperaatorite suhtes, hõlmates ka seotud vahendite, näiteks kaablikanalite, mastide ja postide ning füüsilise taristu pakkujaid. Nii hõlmab ettepanek avaliku sektori asutustele, näiteks kohalikele omavalitsustele kuuluvat taristut, samuti hooneid ja hoonete sissepääse ning mis tahes muid varasid, sealhulgas tänavainventar, nagu lambipostid, tänavasildid, valgusfoorid, reklaamtahvlid, busi- ja trammipeatused ning metroojaamad.

3.7. Ettepanekuga kehtestatakse uued meetmed olemasoleva füüsilise taristu läbipaistvuse suurendamiseks. Näiteks nõutakse selles, et avaliku taristu omanikud teeksid miinimumteabe füüsilise taristu kohta kättesaadavaks ühtse teabepunkti kaudu. Samuti on selles sätestatud rangemad eeskirjad kavandatud ehitustööde koordineerimise kohta, nagu on juba ette nähtud lairibühenduse kulude vähendamise direktiivis, kuid kohaldamisala on siin märkimisväärselt laiendatud. Näiteks peab võrguteenuse pakkuja tegema ettepaneku kohaselt nõutava teabe ehitustööde kohta ühtse teabepunkti kaudu elektroonilisel kujul kättesaadavaks vähemalt kolm kuud enne esimese loataotluse esitamist. Kuna seda teavet sisaldavad andmebaasid on paljudes ELi riikides juba olemas, tuleks komitee arvates ühtne teabepunkt integreerida ja siduda teiste andmebaasidega, et vältida dubleerimist ja hoida kokku kulusid.

3.8. Ettepanek sisaldab ka loamenetlusi käsitlevaid meetmeid, mida tuleb riiklikul tasandil ühtlustada ja teha täielikult kättesaadavaks vaikiva heakskiidu kasutuselevõtmise kaudu, mis loetakse toimunuks neli kuud pärast taotluse esitamist. Lisaks nähakse ette valguskaabli vaheldumise märgis, et tuvastada, kas hoone vastab väga suure läbilaskevõimega võrgu, näiteks valguskaabli lihtsa paigaldamise nõuetele, mis on uutele hoonetele ehituslubade väljastamise tingimuseks. Komitee rõhutab siiski, et väga suure läbilaskevõimega võrgu toomine neisse hoonetesse on oluline, et kasutada ära nende täielikku potentsiaali ja saada suurimat kasu tehtud investeeringutest.

3.9. Komitee peab oluliseks, et liikmesriikidel oleks võimalik säilitada või kehtestada ELi õigusega kooskõlas olevaid meetmeid, mis on gigabititaristu määruuses sätestatud miinimumnõuetest rangemad, nagu on selgelt toodud välja põhjenduses 11. Selles märgitakse õigesti, et see määruus ei takista võtmast ELi õigusega kooskõlas olevaid riiklikke meetmeid, mille eesmärk on gigabititaristu määruuses sätestatud õigusi ja kohustusi täiendades edendada olemasoleva füüsilise taristu ühist kasutamist või võimaldada uusi füüsilisi taristuid tõhusamalt kasutusele võtta.

4. Konkreetsete märkused

4.1. Ettepanek on kooskõlas 2020. aasta detsembris jõustunud Euroopa elektroonilise side seadustikuga, millega ajakohastati ELi elektroonilise side õigusraamistikku ning mis aitab saavutada selle eesmärgi seoses investeeringute stimuleerimisega täiustatud ühenduvusvõrkudesse. Seadustikus keskendutakse peamiselt konkurentsi parandamisele, see sisaldab nõudeid märkimisväärse turujõuga ettevõtjatele ja puudutab lisaks füüsilisele taristule ka elektroonilise side võrke, nagu valguskaablid. Gigabititaristu määruuse peamine eesmärk on aga kõrvaldada võrkude kasutuselevõttu takistavad tegurid, võttes arvesse praegust tehnoloogilist, turu- ja regulatiivset arengut.

4.2. Silmas pidades gigabititaristu määruuses sätestatud eesmärkide saavutamist, peab komitee kiiduväärseks teksti kooskõla seadustikus esitatud mõistetega. Komitee rõhutab, kuivõrd tähtis on kiirete, tõhusate ja lihtsustatud menetluste olemasolu ning asjakohased tingimused ja hinnad, mida saaks kõikjal ELis järjepidevalt kohaldada. Komitee on arvamusel, et komisjoni suunised oleksid sellega seoses eriti kasulikud.

4.3. ELi 2030. aasta digikümneni eesmärgi kohaselt peaksid 2030. aastaks kõik Euroopa kodumajapidamised olema kaetud gigabiti- ja kiire mobiilsidevõrguga. Kooskõlas selle eesmärgiga ning vastupidiselt lairibühenduse kulude vähendamise direktiivile edendatakse gigabititaristu määruuse ettepanekuga väga suure läbilaskevõimega võrkude kasutuselevõttu koos juurdepääsukohustustega füüsilise taristu omanikele, olenemata nende turupositsioonist. Komitee toetab kohaldamisala laiendamist, mis võimaldab kõigil taristut pakkuvatel üksustel saada kasu gigabititaristu määruusest tulenevatest kiiretest loamenetlustest. Komitee rõhutab siiski, kui oluline on tagada piisavalt terviklik õigusraamistik, et võtta arvesse kõigi väga suure läbilaskevõimega võrkude kasutuselevõttuga seotud sidusrühmade erinevaid vajadusi kogu ELis.

4.4. Komitee tunnistab, et olemasoleva taristu ühine kasutamine on ELi 2030. aasta digikümneni eesmärkide saavutamiseks äärmiselt tähtis, ning rõhutab samuti, kui oluline on tagada võrkude turvalisus ja töökindlus ning nende kaitse. ELi ühenduvuse eesmärkide saavutamiseks on vaja terviklikku strateegiat, mis ühendab uusimad tehnoloogiad vastupidavate, autonoomsete ja turvaliste tarneahelatega. Selle eesmärk on vältida rikestest või küberrünnakutest tulenevaid teenusekatkestusi. Selleks peaks gigabititaristu määruus julgustama võrguteenuse osutajaid valima tehnoloogilisi komponente, mis tagavad digiturvalisuse kõrge taseme ning vähendavad ja käsitlevad asjakohaselt võrgukatkestuste riski.

Võrgu töökindlus, vastupidavus ja küberturvalisus on äärmiselt olulised, et tagada gigabititaristu määruse eesmärkide tulemuslikkus kooskõlas kehtiva ELi õigusraamistiku ja asjakohaste aspektidega. Seejuures tuleb silmas pidada ka mis tahes tulevase ELi selleteemalisi meetmeid, mis lisatakse komisjoni uuel ametiajal 2024. aastal.

4.5. Komitee rõhutab, et kiirete, tõhusate ja lihtsustatud menetluste kõrval on taristule juurdepääsemise olulisteks elementideks ka asjakohased tingimused ja hinnad. Kuna on vaja tagada süsteemi tõhusus, näiteks vältides liiga kõrgeid hindu, mis pärsiksid väga suure läbilaskevõimega võrkude kasutuselevõttu, leiab komitee, et komisjon peaks vastu võtma konkreetsed suunised.

4.6. Komitee leiab, et litsentsimisprotsessi ühtlustamine ja digiteerimine on Euroopa konkurentsivõrgustike kasutuselevõtu oluline element. Sellegipoolest leiab komitee, et trasside rajamise õiguse vaikimisi heakskiitmise kohustuslikuks muutmine ei pruugi olla kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ja võib kahjustada õigust omandile, nagu on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklites 17 ja 47.

4.7. Komitee leiab, et taristu kiire ehitamine, ehitustööde koordineerimine, sünergia loomine eri võrguoperaatorite vahel ja olemasoleva füüsilise taristu ühine kasutamine aitab investeringutelt kokku hoida. Sel viisil saab vähendada keskkonnakoormust, vältides täiendavaid ehitustöid, ja aidata seega kaasa keskkonnamärgide saavutamisele.

4.8. Komitee leiab, et kiirete võrkude kasutuselevõtt on arengu ja sotsiaal-majandusliku ühtekuuluvuse seisukohast väga oluline. Sellega seoses leiab komitee, et ettepanekus tuleks täpsustada kontrollitavad meetmed ja tegevused, mis tagavad väga suure läbilaskevõimega võrkude tasakaalustatud arengu ja neile juurdepääsu. Eesmärk on vältida lõhe suurenemist erineva arengukiiruse ja suutlikkusega riikide ja piirkondade vahel kooskõlas digiõiguste ja -põhimõtete deklaratsiooniga ⁽³⁾. Selle kohaselt peaksid kõik digipöördest kasu saavad turuosalised täitma oma sotsiaalseid kohustusi ning andma õiglase ja proportsionaalse panuse avalike hüvede, teenuste ja taristu kuludesse. ELis tuleb juurdepääs kvaliteetsele ühenduvusele ning internetiühendusele tagada kõigile, sealhulgas neile, kelle sissetulek on väike ⁽⁴⁾.

Brüssel, 12. juuli 2023

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Oliver RÖPKE

⁽³⁾ Euroopa deklaratsioon digiõiguste ja -põhimõtete kohta digikümneks (ELT C 23, 23.1.2023, lk 1).

⁽⁴⁾ Vt Euroopa deklaratsioon digiõiguste ja -põhimõtete kohta digikümneks, II peatükk, punkt 3 „Ühenduvus“.